

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Toetsingskader Terugkeer en Vertrek

Versie 2.0, 8 januari 2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Vorbereiding terugkeeroperatie	7
2.1	Legitiem vertrek	7
2.2	Informereren met betrekking tot klachten	7
2.3	Tijdige en adequate informatieverstrekking vreemdeling/ gemachtigde inzake terugkeer	8
2.4	Psycho/medische check vóór aanvang terugkeeroperatie	9
2.5	Informereren relaties over terugkeer	10
2.6	Risico bezit asielinformatie bij terugkeer	10
2.7	Informatie met betrekking tot persoonlijke bescheiden, incl. waardevolle eigendommen en bagage van de vreemdeling	11
2.8	Aantal begeleiders	11
2.9	Terugkeer minderjarigen	12
3	Vervoer locatie verblijf naar locatie vertrek	13
3.1	Vorbereiding van transport van verblijfslocatie naar locatie feitelijk vertrek	13
3.2	Tijdige aanwezigheid op verblijfslocatie	14
3.3	Aankomst op verblijfslocatie	14
3.4	Tijdig gereedmaken van betrokkene voor transport	15
3.5	Bagage	16
3.6	Controle identiteit vreemdeling	17
3.7	Overdracht aan DV&O:	17
3.7.1	Vreemdeling	17
3.7.2	Transportbescheiden	17
3.7.3	Medisch dossier en/of medicatie	18
3.7.4	Bagage en preciosa	19
3.8	Fouillering	20
3.9	Toepassing geweld, gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen	22
3.10	In- en uitstappen	23
3.11	Gescheiden vervoer	24
3.12	Feitelijk transport	24
3.13	Tijdige aanwezigheid op locatie feitelijk vertrek	25
4	Vorbereiding vertrek op locatie feitelijk vertrek (meestal: luchthaven Schiphol)	27
4.1	Briefing feitelijk vertrek	27

4.2	Informeren vreemdeling feitelijk vertrek	28
4.3	Fouilleren/visiteren	29
4.4	Controle identiteit	29
4.5	Controle handbagage en ruimbagage	30
4.6	Inrichting locatie feitelijk vertrek	31
4.7	Begeleiding naar het vliegtuig	31
4.8	Informeren bemanning van transportvoer-/vaartuig voor vertrek	32
4.9	Instaprocedure (lucht)vaar/voertuig	32
4.10	Last minute asielaanvraag	33
5	Vluchtproces	34
5.1	Informeren bemanning vliegtuig	34
5.2	Positie en begeleiding in het vliegtuig	35
5.3	Toepassing drang en/of dwangmiddelen	35
5.4	Beoordeling medische toestand en medische begeleiding algemeen	38
5.5	Toepassing veiligheidsvoorzieningen	38
5.6	Geld en waardevolle voorwerpen	39
5.7	Herkenbaarheid begeleiders	39
5.8	Bewapening begeleiders	39
5.9	Tussenstop tijdens terugkeeroperatie	40
6	Overdracht aan ontvangende autoriteiten	41
6.1	Vorbereiding op de overdracht	41
6.2	Overdracht op locatie van bestemming	42
6.3	Uitgezonderd van overdracht en informatieverstrekking	43
6.4	Vertrekkende vreemdelingen niet geboeid	43
6.5	Overdracht/vertrek vertraagd	43
6.6	Handelwijze bij het teruggeleiden van een vreemdeling naar Nederland	44
7	Afronding terugkeeroperatie	45
7.1	Debriefing feitelijk vertrek	45
7.2	Verslaglegging feitelijk vertrek	45
I	Bijlagen	47
	Afkortingen	

1

Inleiding

De Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) houdt toezicht op het vreemdelingendomein. Onderdeel daarvan is het toezicht op de terugkeer van vreemdelingen naar het land van herkomst of een ander land waar de toelating is gewaarborgd. Hieronder valt ook de gedwongen terugkeer en de terugkeeroperatie die in dat kader wordt uitgevoerd. Dit toetsingskader bevat de normen die de Inspectie toetst ten aanzien van deze terugkeeroperatie waarbij vertrekkende vreemdelingen door de Koninklijke Marechaussee (KMar) begeleid worden naar het land van bestemming.

De terugkeeroperatie, als bedoeld in dit kader, vangt aan op het moment dat de vreemdeling zijn (semi)-permanente verblijfplaats (bijvoorbeeld een AZC, de VBL of een DC)¹ verlaat in verband met de reis naar de locatie van feitelijk vertrek uit Nederland. Dit impliceert dat ook het vervoer (vaak door de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) vanaf de verblijfplaats naar de locatie van feitelijk vertrek een onderdeel van dit toetsingskader vormt. De terugkeeroperatie eindigt met de overdracht van de vreemdeling aan de lokale autoriteiten. Om de terugkeeroperatie succesvol te laten verlopen worden voorafgaande aan de operatie diverse maatregelen getroffen. Daar waar deze maatregelen tijdens de terugkeeroperatie van invloed zijn en beoordeeld kunnen worden zijn hiertoe in het toetsingskader tevens normen opgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om voor de terugkeeroperatie relevante informatie die in Sigma² is opgenomen. Meer concreet kan het bijvoorbeeld de aanwezigheid van een fit to fly verklaring betreffen. Ook de afhandeling van de terugkeeroperatie komt in dit toetsingskader aan de orde. Het betreft de debriefing en verslaglegging over de gang van zaken gedurende de operatie.

¹ AZC=asielzoekerscentrum, VBL = vrijheidsbeperkende locatie, DC = detentiecentrum.

² Sigma is een informatiesysteem dat door ketenpartners wordt gebruikt om relevante informatie met betrekking tot de vreemdeling aan elkaar over te dragen.

Opeenvolgend zijn in het toetsingskader de volgende fasen opgenomen:

- de voorbereiding van de terugkeeroperatie (het betreft hier voorbereidingshandelingen direct voorafgaand aan het feitelijk vertrek, welke geen onderdeel zijn van de terugkeeroperatie zelf, maar wel van invloed daarop);
- het vervoer van de locatie van verblijf naar de locatie van feitelijk vertrek;
- de voorbereiding van het vertrek op de locatie van feitelijk vertrek;
- het vervoer van de locatie van feitelijk vertrek naar de eindbestemming;
- de overdracht aan de ontvangende autoriteiten;
- de afronding van de terugkeeroperatie (de debriefing en de verslaglegging na afloop van de terugkeeroperatie).

Het toetsingskader is zo opgesteld dat het toepasbaar is voor elke terugkeeroperatie waarbij vreemdelingen naar het land van bestemming worden begeleid. Dit kan vervoer over de weg, over het water of door de lucht zijn. Bij vervoer door de lucht kan een onderscheid gemaakt worden naar terugkeeroperaties met lijnvluchten, overheidsvluchten en gezamenlijke Europese vluchten, waaronder Frontex-vluchten.³ Bij deze laatste vluchten kan Nederland optreden als organiserend of deelnemend land.

De normen in dit kader zijn ontleend aan nationale en internationale regelgeving. Het betreft onder meer de volgende wet- en regelgeving:

- Vreemdelingenwet (Vw) 2000
- Vreemdelingenbesluit (Vb) 2000
- Voorschrift vreemdelingen (VV) 2000
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000
- Luchtvaartwet
- Besluit beveiliging Burgerluchtvaart
- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren
- Richtlijn Europees Parlement en de Raad 2008/115/EG d.d. 16-12-2008
- EU verordeningen 300/2008 (28 april 2008) en 185/2010 (29 april 2010)
- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG en de bijbehorende bijlage
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005
- Frontex Code of Conduct for joint return operations dd. 7-10-2013
- Leidraden/standaarden/handleidingen/voorschriften van de International Air Transport Association (IATA)
- Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart, Chicago, 1944
- Vluchtelingenverdrag
- Anti-Folterverdrag
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)
- Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State (ABRVs)
- Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM)
- Handvest van de Grondrechten van de EU

³ Frontex-vluchten zijn in Europees verband georganiseerde terugkeeroperaties waarbij uit meerdere Europese landen afkomstige vreemdelingen collectief worden vervoerd naar (een) land(en) van bestemming. Eén land is verantwoordelijk voor de organisatie; overige landen zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van hun vreemdelingen.

Daarnaast zijn normen ontleend aan interne instructies en besluiten van de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) van JenV, de DV&O, de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND), aan uitspraken van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State en aan bevindingen van de Nationale Ombudsman. In een enkel geval heeft de IJenV een eigen norm geformuleerd.

Bij het toezicht gaat de Inspectie er van uit dat wet- en regelgeving worden nageleefd. Als dat, gegeven de specifieke omstandigheden, niet het geval is beoordeelt zij, uitgaande van de norm, de redelijkheid en billijkheid van de overwegingen die leiden tot de afwijking daarvan.

Bij het beoordelen van de uitvoeringspraktijk neemt de Inspectie tevens in overweging of er door de verschillende uitvoerders in hun beslissingen over en bejegening van vreemdelingen rekening wordt en/of is gehouden met de persoonlijke omstandigheden van deze vreemdelingen.

De in het toetsingskader opgenomen normen zijn nader uitgewerkt in vragenlijsten en checklists die de inspecteurs hanteren tijdens het toezicht op de terugkeeroperatie.

Het toetsingskader is afgestemd met de KMar, DT&V en DV&O.

2

Vorbereiding terugkeeroperatie

2.1 Legitiem vertrek

Norm

Aan de tenuitvoerlegging van de terugkeeroperatie ligt een (individueel gericht) rechtsgeldig besluit ten grondslag.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Richtlijn Europees Parlement en de Raad 2008/115/EG d.d. 16-12-2008 art. 6.1.
- Vreemdelingenwet (Vw) 2000 art. 63.
- Voorschrift vreemdelingen (VV) 2000 art. 6.1 lid 2.

De IJenV gaat na of er een rechtsgeldig besluit aan de terugkeeroperatie ten grondslag ligt. Dit kan bijv. door bij de DT&V het dossier in te zien of, voorafgaande aan de observatie van de terugkeeroperatie, een kopie op te vragen van het terugkeerbesluit.

2.2 Informeren met betrekking tot klachten

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt voorafgaande aan de terugkeeroperatie door de betrokken autoriteiten/functionarissen gewezen op het recht om zich over zijn behandeling gedurende de terugkeeroperatie te beklagen.

Toelichting

IJenV-norm gebaseerd op diverse klachtenregelingen.

De IJenV verwacht dat DT&V aan de vreemdeling meldt dat hij tijdens de terugkeeroperatie te maken kan krijgen met verschillende instanties en hun vertegenwoordigers en dat tegen elk van deze instanties bij de instantie zelf klachtrecht openstaat. De IJenV verwacht dat van deze melding registratie wordt bijgehouden. De IJenV kan tijdens de terugkeeroperatie nagaan of de registratie op orde is. Registratie kan desgewenst plaatsvinden in Sigma.

2.3 Tijdige en adequate informatieverstrekking vreemdeling/gemachtigde inzake terugkeer

Norm

De vertrekkende vreemdeling – en zijn gemachtigde – worden door de bij de organisatie van de terugkeeroperatie betrokken autoriteiten/functionarissen zo spoedig mogelijk, doch minimaal 48 uur voorafgaand aan het feitelijk vertrek⁴, op de hoogte gesteld van de effectuering van het terugkeerbesluit en de wijze van uitvoering daarvan, inclusief het vertrektijdstip.

Hierbij is expliciet aandacht voor de mogelijke toepassing van drang- en dwangmiddelen indien het gedrag van de vreemdeling daartoe aanleiding geeft. De datum en het tijdstip van aanzegging, de wijze van aanzegging alsmede door welke functionaris de aanzegging is gedaan, worden vastgelegd.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) art. 13.
- Rapport Nationale Ombudsman (2012/081).
- Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State 201202050/4/V4.

Toelichting:

De IJenV is van mening dat van het tijdstip van aanzegging, de wijze waarop en door wie de aanzegging is gedaan, registratie dient plaats te vinden.

Registratie kan desgewenst plaatsvinden in Sigma.

Een werkwijze om de vreemdeling in te lichten over de algemene gang van zaken voorafgaande en tijdens de terugkeeroperatie is het vertonen van een voorlichtingsvideo of het aanreiken van een folder.

⁴ Het feitelijk vertrek vangt aan op het moment dat de vreemdeling het vervoermiddel betreedt dat zorg draagt voor vervoer vanuit Nederland naar het land van bestemming.

2.4 Psycho/medische check vóór aanvang terugkeeroperatie

Norm

Vóór aanvang van de terugkeeroperatie is beoordeeld of zich ten aanzien van de vertrekkende vreemdeling voorafgaande aan en/of tijdens de terugkeeroperatie mogelijk psycho-medische bijzonderheden (en bijgevolg risico's) kunnen voordoen.

Als er sprake is van dergelijke bijzonderheden verwacht de IJenV dat de betrokken medewerkers maatregelen treffen om de risico's tijdens de uitzetting zoveel mogelijk te beperken.

Mogelijkheden hierbij zijn het aanvragen van een verklaring van medische reisgeschiktheid (de zogenoemde fit-to-fly beoordeling) en/of het aanvragen van medische begeleiding tijdens de vlucht (een zogenoemde medische escort).

Van (mogelijke) bijzonderheden wordt een aantekening in Sigma gemaakt.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.1.2.
- Richtlijn Europees Parlement en de Raad 2008/115/EG art. 9.2.a.
- Comité van Ministers 925 meeting, 04/05/2005 art. 16.1, 16.2 en 16.4.
- Frontex Code of Conduct art. 7.1, 7.2.
- Vreemdelingenwet (Vw) 2000 art. 64.
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.6 (geeft aan dat in de voorbereiding op het vertrek '*als dit nodig is*' moet nagaan of de vreemdeling 'fit to fly' is).

Toelichting:

De IJenV vindt het van belang om na te gaan of er *voorafgaande* aan de feitelijke terugkeer voldoende screening heeft plaats gevonden om zoveel mogelijk niet voorziene psycho-medische feiten en/of omstandigheden uit te sluiten en daarmee de feitelijke terugkeer effectief te laten zijn.

De uitvoering van de screening is geregistreerd; dit kan bijvoorbeeld in Sigma en/of door – *met instemming van de vreemdeling* – (een kopie van) zijn medisch dossier ter inzage aan daartoe bevoegde functionarissen mee te geven.

2.5 Informeren relaties over terugkeer

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt – zo mogelijk – vóór aanvang van de terugkeeroperatie in de gelegenheid gesteld om zijn relaties telefonisch of anderszins van zijn beoogde terugkeer op de hoogte te stellen. Het aanbod en het eventuele gebruik daarvan wordt geregistreerd.

Indien de vertrekkende vreemdeling hiertoe voor aanvang van het feitelijk vertrek door de KMar in de gelegenheid wordt gesteld wordt dit geregistreerd.

Toelichting

IJenV-norm: de IJenV is van mening dat het bieden van deze gelegenheid de effectiviteit van de terugkeeroperatie faciliteert. Het kan voorkomen dat er gegronde redenen zijn om het informeren van relaties vóór aanvang van terugkeeroperatie achterwege te laten.

Eventuele gegronde redenen om het informeren van relaties achterwege te laten worden geregistreerd in Sigma.

2.6 Risico bezit asielinformatie bij terugkeer

Norm

Voor de uitzetting plaatsvindt, wijst de ambtenaar belast met de feitelijke uitzetting de vreemdeling erop dat bewijsmiddelen waaruit blijkt dat de vreemdeling een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd heeft gevraagd, achtergelaten mogen worden.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.6.
- Werkinstructie DT&V B2 nr. 8.1.

Toelichting:

Een aanwijzing met betrekking tot dit risico moet zijn gegeven voorafgaande aan de terugkeeroperatie, bijvoorbeeld tegelijkertijd met de aanzegging van vertrek door de regievoerder. Tevens moet deze aanwijzing (herhaald) worden bij het feitelijk vertrek door functionarissen van de KMar en tevens worden vastgelegd. De IJenV gaat bij de uitvoering van de terugkeeroperatie na of de vertrekkende vreemdeling over dit risico is/wordt geïnformeerd.

2.7 Informatie met betrekking tot persoonlijke bescheiden, incl. waardevolle eigendommen en bagage van de vreemdeling

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt voorafgaand aan de terugkeeroperatie geïnformeerd over de (on)mogelijkheden met betrekking tot het meenemen van zijn/haar persoonlijke bescheiden/bagage. Het (moment van) verstrekken van deze informatie wordt geregistreerd in Sigma.

De mogelijkheden tot het meenemen van de hoeveelheid bagage kunnen verschillen en zijn mede afhankelijk van de door DT&V met de vreemdeling rond het vertrek gemaakte afspraken, de mogelijkheden van de bestemming en de regels van de betreffende luchtvaartmaatschappij.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.2c.
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.6.
- Werkinstructie 'Procedure en verantwoordelijkheden bagage bij terugkeer', versie 2018-1.

Toelichting:

Deze informatie wordt, bijvoorbeeld ten tijde van de aanzegging van vertrek, gegeven door de regievoerder DT&V. Ook wordt deze informatie door de KMar (nogmaals) verstrekt bij het feitelijk vertrek op de vertreklocatie. De informatie wordt bij voorkeur in een vroeg stadium verstrekt, om te voorkomen dat onduidelijkheid over het al dan niet (kunnen) meenemen van persoonlijke bescheiden de terugkeeroperatie frustreert.

2.8 Aantal begeleiders

Norm

Het aantal begeleiders wordt na een analyse van de mogelijke risico's per geval bepaald.

Bij een reis van niet meer dan vier uur zijn er minimaal twee begeleiders per vertrekkende vreemdeling. Bij een reis van vijf, zes of zeven uur zijn er minimaal drie begeleiders per vertrekkende vreemdeling. Bij een reis van acht uur of langer zijn er minimaal vier begeleiders per vertrekkende vreemdeling.

Elke alleenstaande minderjarige vreemdeling (AMV) wordt altijd door minimaal twee begeleiders begeleid.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad van de Europese Unie 2004/573/EG bijlage 1.2.6.
- Samenwerkingsovereenkomst DT&V – KMar 1 juli 2013.

2.9 Terugkeer minderjarigen

Norm

Indien bij een terugkeeroperatie een alleenstaande minderjarige vreemdeling (AMV) is betrokken dient voorafgaande aan het feitelijk vertrek vast te staan dat de operatie er op is gericht de minderjarige bij aankomst in het land van bestemming over te dragen aan een familielid, voogd, opvangvoorziening of vertegenwoordiger van het land van bestemming.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Richtlijn Europees parlement en de Raad 2008/115/EG Art. 10.2.
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.1.

Toelichting:

De IJenV gaat na of een overdracht als zodanig gearrangeerd is en feitelijk plaatsvindt bij de overdracht.

3

Vervoer locatie verblijf naar locatie vertrek

3.1 Voorbereiding van transport van verblijfslocatie naar locatie feitelijk vertrek

Norm

De functionarissen die verantwoordelijk zijn voor het vervoer van de vreemdeling van de verblijfslocatie naar de locatie van feitelijk vertrek zijn op de hoogte van bijzonderheden met betrekking tot gezondheid, bagage, tijdstip aanwezigheid op vertreklocatie en overige aangelegenheden die van invloed kunnen zijn op het verloop van het vervoer en de opvolgende terugkeeroperatie. De bijzonderheden zijn vermeld in Sigma, dat toegankelijk is voor de vervoerders.

5

Toelichting

IJenV-norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI ; art. 9 en 15.⁵
- Werkinstructie 'Procedure en verantwoordelijkheden bagage bij terugkeer', versie 2018-1.

De IJenV is van mening dat het kunnen beschikken over de genoemde informatie voor vervoerders essentieel is om het vervoer op een zorgvuldige, humane en voor alle betrokken veilige wijze uit te kunnen voeren.

⁵ Dienstinstructie bestemd voor het vervoer van justitiabelen door DV&O.

3.2 Tijdige aanwezigheid op verblijfslocatie

Norm

De transportgeleiders van DV&O die de vreemdeling bij de terugkeeroperatie begeleiden, zijn op tijd bij de verblijfslocatie, zodanig dat zij – rekening houdend met de transporttijd – ten minste 2,5 uur voor het feitelijke vertrek op de locatie voor feitelijke vertrek (luchthaven) kunnen aanwezig zijn.

Toelichting

IJenV norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.a.

Toelichting:

1. Dit geldt voor vervoer naar luchthavens; voor vervoer naar andere feitelijke vertreklocaties kunnen andere tijden gehanteerd worden. Deze stelt de IJenV, in overleg met bij de uitvoering van de terugkeeroperatie betrokken autoriteiten, vast.
2. In de praktijk is het niet altijd mogelijk om 2,5 uur voor vertrek aanwezig te zijn, bijvoorbeeld omdat voorzieningen dan nog niet operationeel zijn. Bepalend voor het oordeel van de IJenV is of er, ook gezien vanuit het perspectief van de vertrekkende vreemdeling, voldoende tijd is om een feitelijke vertrek zorgvuldig voor te bereiden.

3.3 Aankomst op verblijfslocatie

Norm

Bij aankomst in een inrichting of een andere locatie alwaar de vreemdeling verblijft, zijn de transportgeleiders van DV&O gehouden de binnen die inrichting of op die locatie gestelde (huis)regels na te leven en de door medewerkers van de inrichting of die locatie gegeven aanwijzingen op te volgen.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI ; art. 2.

Toelichting:

Elke penitentiaire inrichting is op grond van de beginselenwetten verplicht om huisregels op te stellen. Deze zijn op hoofdlijnen uniform maar kunnen op sommige specifieke aspecten afwijken (denk aan de wijze van afleggen geweldsmiddelen en de procedure van brengen en ophalen bij de Receptie Ingeslotenen (RI). Voor andere locaties alwaar vreemdelingen verblijven kunnen andere specifieke regels gelden. De transportgeleiders conformeren zich hieraan en volgen de aanwijzingen ter plaatse op.

Norm

Voor het betreden van de inrichting bergt de transportgeleider zijn dienstpistool en pepperspray op in de daarvoor binnen de inrichting aanwezige wapenkluis of in de (wapen)kluis van het voertuig. De sleutel blijft in het bezit van de wagencommandant.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 11.

3.4 Tijdig gereedmaken van betrokkene voor transport

Norm

De medische dienst en de medewerkers van de Receptie Ingeslotenen (RI) van de verblijfslocatie dragen er zorg voor dat de vreemdeling op tijd gereed is voor het transport. Het personeel neemt de benodigde maatregelen om de wachttijd voor het transport zoveel mogelijk te beperken.

Daarbij zorgt de medische dienst – indien van toepassing – er voor dat de vreemdeling voorafgaand aan het vertrek vanaf de verblijfslocatie de voorgeschreven medicatie inneemt.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 14.

Toelichting:

De DV&O (afdeling Logistiek) stuurt een ophaalplan naar de ophaallocatie en daarop staat het tijdstip aangegeven waarop de vreemdeling klaar moet staan. Standaard wordt er binnen de ritplanning rekening gehouden met een kwartier in- uitstaptijd.

Voor het verstrekken van medicatie is de medische dienst verantwoordelijk.

Norm

De RI zorgt er voor dat de vreemdeling bij het verlaten van de verblijfslocatie (desgewenst) voorzien is van een lunchpakket en drinken (niet verpakt in glas of blik).

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 15 en 17, vierde lid.

Het al dan niet door de RI beschikbaar stellen van lunchpakket en drinken is mede afhankelijk van het tijdstip van vertrek vanuit de inrichting, de duur van het vervoer binnen Nederland en de uiteindelijke bestemming van de vreemdeling.

3.5 Bagage

Norm

De RI zorgt er voor dat de hoeveelheid en verpakking van de bagage in overeenstemming is met de bagageregels van de luchthaven van vertrek, tenzij er door DT&V met de vreemdeling specifieke afspraken zijn gemaakt. De RI zorgt er voor dat de bagage in aanwezigheid van de vreemdeling is gecontroleerd en dat de vreemdeling heeft getekend voor de te vervoeren bagage.

De inrichting registreert op de dag voor vertrek de door betrokkene mee te nemen bagage in Sigma. Bij feitelijk vertrek uit de inrichting vindt een laatste controle plaats op de bagage en worden eventuele wijzigingen per direct geregistreerd in Sigma.

In de gevallen waarin sprake is van vertrek onder begeleiding van medewerkers van de afdeling Bijzonder Vertrek van de DT&V is de regievoerder Bijzonder Vertrek verantwoordelijk voor een actuele en volledige registratie van bagage in Sigma voor de vreemdeling onder zijn/haar regie.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie 'Procedure en verantwoordelijkheden bagage bij terugkeer', versie 2018-1.

Toelichting:

De RI is verantwoordelijk voor het overdragen van de vreemdeling en eventuele bagage aan de DV&O.

Hand- en ruimbagage wordt verpakt conform de algemeen geldende regels van de desbetreffende luchthaven. Zie hiervoor ook de bovengenoemde werkinstructie.

3.6 Controle identiteit vreemdeling

Norm

De RI is verantwoordelijk is voor het overdragen van de juiste vreemdeling aan de wagencommandant van DV&O.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Protocol Identificatie en Labeling van 4 januari 2016.
- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 15.

Toelichting:

Verificatie van de identiteit wordt door de RI gedaan door middel van digitale verificatie van foto en het verifiëren van vingerafdrukken.

3.7 Overdracht aan DV&O:

3.7.1 Vreemdeling

Norm

De wagencommandant controleert of de voor vervoer aangeboden vreemdeling ook degene is voor wie het vervoer is aangevraagd door de naam en geboortedatum als ook de bestemming te controleren, welke wordt aangeleverd op een zogenaamde rittenstaat.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 15.

3.7.2 Transportbescheiden

Norm

De RI verstrekt de transportbegeleiders de benodigde transportbescheiden (reisenvolp met vluchtgegevens en/of het formulier transport buitenland).

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 15.

Toelichting:

Het transportformulier buitenland wordt alleen gebruikt als de vreemdeling door DV&O naar een luchthaven of consulaat in het buitenland wordt gebracht.

3.7.3 Medisch dossier en/of medicatie**Norm**

De RI verstrekt de transportbegeleiders het eventuele medisch dossier en/of medicatie.

Toelichting

IJenV-norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 15.
- Werkafspraken locaties voor vreemdelingenbewaring, november 2017

Toelichting:

Als er tijdens het transport medicatie moet worden meegenomen en/of ingenomen laat de wagencommandant zich informeren door de medische dienst van de betreffende inrichting. Door hen wordt ook aangegeven of de medicatie op de man moet worden meegegeven of dat deze door de wagencommandant moet worden overhandigd aan het personeel van de feitelijke vertreklocatie. Voor het medisch dossier en het klaarmaken van de juiste en voldoende reis- en bagagemedicatie en het klaarleggen daarvan bij de receptie ingeslotenen is de medische dienst verantwoordelijk. De medische dienst geeft de reismedicatie in een envelop en noteert daar op naam en geboortedatum van de ingeslotene en het tijdstip waarop de medicatie gegeven moet worden.

De RI is verantwoordelijk voor het overdragen van het medisch dossier en de medicatie aan de DV&O.

De medische dienst van de verblijfslocatie waarborgt dat eventueel door de vreemdeling zelf meegevoerde (niet door de medische dienst verstrekte/ 'eigen') medicatie wordt gecontroleerd en bij het verlaten van de verblijfslocatie alleen dat deel van eigen medicatie wordt meegegeven dat geen risico vormt voor een veilig verloop van de reis naar het land van bestemming. De medische dienst waarborgt dat de eigen medicatie afzonderlijk en voor uitvoerende diensten als de DV&O en de KMar herkenbaar als eigen medicatie wordt meegegeven. De medische dienst legt informatie omtrent de eigen medicatie van de vreemdeling vast in Sigma, ten behoeve van uitvoerende diensten als de DV&O en de KMar.

3.7.4 Bagage en preciosa

Norm

De wagencommandant controleert of de bagage van de vreemdeling deugdelijk is verpakt en voorzien is van een label met daarop de naam van de rechthebbende en de plaats van bestemming.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 17.
- Werkinstructie 'Procedure en verantwoordelijkheden bagage bij terugkeer', versie 2018-1.

Toelichting:

Zie ook 3.4 en 3.5. De controle van het gewicht en aantal stuks bagage en het deugdelijk verpakken en labelen van de bagage geschiedt vooraf door de receptie ingesloten van de verblijfslocatie.

Norm

De wagencommandant tekent voor de ontvangst van de bagage, maar niet voor de inhoud.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 17.

Norm

De transportgeleiders zijn niet bevoegd de bagage, preciosazakken en het medisch dossier tijdens het vervoer te openen.

De bagage wordt afzonderlijk van de te vervoeren persoon achter in het voertuig geplaatst. De te vervoeren persoon mag geen bagage dan wel spullen op de persoon houden. De wagencommandant kan bepalen dat de ingeslotene sieraden en handbagage tijdens het transport onder zich houdt.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 7 en 17, lid 2.

3.8 Fouillering

Norm

De medewerkers van de verblijfslocatie verzorgen de fouillering⁶ en/of de visitatie⁷ van de vreemdeling bij het verlaten van de verblijfslocatie. De medewerkers van de DV&O zijn hierbij aanwezig.

Fouillering geschiedt zoveel mogelijk door medewerkers van hetzelfde geslacht als de vreemdeling.

De wagencommandant vergewist zich er van dat de vreemdeling gefouilleerd is. Dit kan onder meer door bij de fouillering van de vreemdeling door de medewerkers van de verblijfslocatie aanwezig te zijn.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 16.

De IJenV verwacht dat de wagencommandant een eigen fouillering uitvoert wanneer de vreemdeling door de medewerkers van de verblijfslocatie niet of onvoldoende is gefouilleerd.

Norm

Eventuele door de wagencommandant of transportgeleiders tijdens een fouillering inbeslaggenomen voorwerpen worden onverwijld afgegeven aan de afdeling veiligheid van de inrichting.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 7.

Toelichting:

In beslag genomen goederen worden door de inrichting geregistreerd en overgedragen aan de politie. Als een vreemdeling het niet eens is met in beslagname dan wordt hiervan melding gemaakt bij de politie.

⁶ Veiligheidsfouillering is onderzoek aan (niet in) de kleding en omvat mede de voorwerpen die de vreemdeling bij zich draagt en met zich voert.

⁷ Visitatie is onderzoek aan of in het lichaam.

3.9 Toepassing geweld, gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt, voor zover de omstandigheden dit toestaan, door de transportbegeleider(s) onverwijld geïnformeerd over de (voorgenomen) toepassing van geweld, gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen tijdens het vervoer.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Art. 2 Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen.

Norm

De toepassing van geweld, gewelds- of vrijheidsbeperkende middelen geschiedt overeenkomstig de Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de in die instructie opgenomen bepalingen van proportionaliteit en subsidiariteit.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art.6.

Norm

Dwangmiddelen worden uitsluitend toegepast door transportgeleiders die in het gebruik van dat dwangmiddel zijn geoefend.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- de Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen, art. 2 en de in die instructie opgenomen bepalingen van proportionaliteit en subsidiariteit.

Norm

Onder dwang gehouden vertrekkende vreemdelingen staan tijdens de uitvoering van de terugkeeroperatie onder permanent toezicht van transportgeleiders.

De wagencommandant zorgt ervoor dat regelmatig wordt nagegaan of eventueel vrijheidsbeperkende middelen nog op de juiste wijze zijn aangebracht.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2.g.
- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 6, lid 4.

Toelichting:

Tijdens het vervoer worden in beginsel geen dwangmiddelen gebruikt. In een situatie waarbij de veiligheid van de vreemdeling of medewerkers niet kan worden gewaarborgd, is het mogelijk om de vreemdeling in een separaat compartiment van het voertuig te plaatsen. Het is daarbij mogelijk dat de vreemdeling wordt geboeid. Controle hierop geschiedt via het in het voertuig aanwezige camerasysteem.

In het geval van beheersrisico's zet DV&O het Extra Beveiligd Vervoer (EBV) in. Tijdens deze transporten zijn extra veiligheidsmaatregelen noodzakelijk. Zo kan de vreemdeling door koppelboeien aan de voorzijde van het lichaam worden geboeid. Controle op de toepassing van middelen geschiedt door de medewerker van DV&O die naast de vreemdeling zit.

3.10 In- en uitstappen

Norm

Het in- en uitstappen geschiedt in een daarvoor bestemde afgesloten ruimte van de inrichting en bij het ontbreken daarvan binnen de omheining van de inrichting. Bij een onbeveiligde locatie wordt zo dicht mogelijk bij de ingang van die locatie in- en uitgestapt.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 18.

Norm

Alle transportgeleiders zijn bij het in- en uitstappen aanwezig en houden hier toezicht op.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 18.

Norm

De wagencommandant controleert na het instappen van de vreemdeling of de deuren van het voertuig en/of die van de compartimenten op de juiste wijze zijn gesloten.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 18.

3.11 Gescheiden vervoer

Norm

Jeugdigen onder de 18 worden gescheiden van volwassen vervoerd. Mannen en vrouwen evenals jongens en meisjes worden in een apart compartiment vervoerd. Jeugdigen van 18 jaar en ouder⁸, ingesloten in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI), worden bij vervoer met volwassenen in een apart compartiment vervoerd. Gezinnen worden zoveel als mogelijk bij elkaar in hetzelfde voertuig vervoerd. Als het aantal te vervoeren gezinsleden het aantal zitplaatsen in een voertuig overstijgt, wordt een tweede voertuig ingezet. Een kind wordt daarbij zoveel mogelijk bij een ouder in hetzelfde voertuig geplaatst.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 19.

3.12 Feitelijk transport

Norm

Het is de transportgeleiders verboden tijdens het transport te stoppen voor het kopen, verkrijgen of nuttigen van consumpties of versnaperingen ten behoeve van henzelf of de vreemdeling(en).

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 19.

⁸ Dit zijn jeugdigen conform de definitie Beginselenwet Justitiële jeugdinrichtingen.

Norm

De transportgeleider is voortdurend waakzaam tijdens het transport ter voorkoming van ontvluchting en het waarborgen van de veiligheid van de vreemdeling(en) en zolang er (een) vreemdeling(en) in het voertuig aanwezig zijn, blijft één van de transportgeleiders in de onmiddellijke nabijheid van het voertuig.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 5.

Norm

Wanneer de vreemdeling tijdens het vervoer dringend naar het toilet moet, wordt – indien geen toilet in het vervoermiddel aanwezig is – gebruik gemaakt van beveiligde ruimten zoals een politiebureau of rechtbank in de omgeving.

Wanneer zich tijdens het transport onregelmatigheden voordoen die zonder het openen van het voertuig of compartiment niet beheersbaar zijn dan verzoekt de transportgeleider assistentie aan de politie, rijdt hij naar de dichtstbijzijnde inrichting of in medische noodgevallen naar een arts of ziekenhuis.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Circulaire van 1 juli 2014, nr. ZD20140000955/14/DJI; art. 20.

Toelichting:

Toiletbezoek gebeurt in principe op de plaats van bestemming. Mocht dit onderweg toch noodzakelijk zijn dan wordt in principe uitgeweken naar een beveiligde locatie.

3.13 Tijdige aanwezigheid op locatie feitelijk vertrek

Norm

De vertrekkende vreemdeling, alsmede de functionarissen die de vreemdeling bij de terugkeeroperatie begeleiden, zijn ten minste 2,5 uur voor het feitelijke vertrek⁹ uit NL op de vertreklocatie beschikbaar.

⁹ Zie noot 5.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.a.

Toelichting:

1. Dit geldt voor vertrek via luchthavens; voor andere vertreklocaties kunnen andere tijden gehanteerd worden. Deze stelt de IJenV, in overleg met bij de uitvoering van de terugkeeroperatie betrokken autoriteiten, vast.
2. In de praktijk is het niet altijd mogelijk om 2,5 uur voor vertrek aanwezig te zijn, bijvoorbeeld omdat voorzieningen dan nog niet operationeel zijn. Bepalend voor het oordeel van de IJenV is of er, ook gezien vanuit het perspectief van de vertrekkende vreemdeling, voldoende tijd is om een feitelijk vertrek zorgvuldig voor te bereiden.

4

Vorbereiding vertrek op locatie feitelijk vertrek (meestal: luchthaven Schiphol)

4.1 Briefing feitelijk vertrek

Norm

Vóór aanvang van het feitelijk vertrek wordt door de daarbij betrokken procesverantwoordelijke functionaris¹⁰ nagegaan of alle voorwaarden aanwezig zijn om de terugkeeroperatie effectief uit te voeren.

Hierbij is tenminste aandacht voor:

- de vereiste reisbescheiden voor zowel de vreemdeling als de begeleidende functionarissen. Tijdens de briefing komt aan de orde op welk reisdocument de vertrekkende vreemdeling zal reizen. Bij vertrek van een luchthaven wordt de vertrekkende vreemdeling met dit document ingecheckt;
- de aanwezigheid van alle benodigde bescheiden (tickets en instapkaarten, zo nodig een geldig vaccinatieboekje);
- de hulpmiddelen, waaronder de bodycuff;
- de informatie in Sigma, onder meer ten aanzien van: het actuele gedrag van de vertrekkende vreemdeling, de antecedenten, gevarenclassificaties van de vertrekkende vreemdeling, de te volgen route en betrokken vervoerorganisaties en bijzonderheden over de bestemming;
- indien van toepassing: het medisch dossier, het medische paspoort, de fit to fly verklaring, de beschikbaarheid van medische begeleiding tijdens de uitzetting, de beschikbaarheid van juiste en voldoende medicatie voor minimaal de voorziene duur van de terugkeeroperatie en medicatie voor de eerste periode van verblijf op de terugkeerlocatie;
- het aantal begeleiders, het seatingplan, het evacuatieplan en het plan van aanpak voor het gebruik van dwangmiddelen;
- het al dan niet voorhanden hebben van voorwerpen door de vreemdeling gedurende de terugkeeroperatie;
- overige tactische aspecten rond de operatie, zoals de taakverdeling bij: de visitatie, het toezicht in de ophoudruimte, het betreden van het (lucht)vaar/voertuig.

¹⁰ In de meeste gevallen de escortcommandant.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.1.2, 1.1.3, 1.2.6 3.2. a, b, c, d, e, f.
- Richtlijn Europees Parlement en de Raad 2008/115/EG art. 8.4.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.2 Informeren vreemdeling feitelijk vertrek**Norm**

De begeleiders van de KMar legitimeren zich direct ten overstaan van een vreemdeling als deze wordt overgedragen door de medewerkers van de DV&O. Dit doen ze door hun KMar ID bewijs te tonen en zich voor te stellen aan de vreemdeling.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

Bij aanvang van de zogenoemde intake informeren de medewerkers van de KMar de vreemdeling over de gang van zaken tijdens de uitzetting. Daarbij wordt aangegeven dat het in het eigen belang van de vreemdeling is om mee te werken aan de uitzetting en er zo nodig dwangmiddelen gebruikt kunnen worden.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.b.
- Frontex Code of Conduct art. 5.1.

Norm

De informatie over de gang van zaken tijdens de uitzetting is voor de vreemdeling begrijpelijk. Als er sprake is van een taalbarrière wordt gebruik gemaakt van een tolk of de tolkentelefoon.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.3.d.
- Frontex Code of Conduct art. 5.2, art 11.2.

4.3 Fouilleren/visiteren

Norm

Voor aanvang van het feitelijk vertrek wordt de vreemdeling uit oogpunt van persoonlijke en algemene veiligheid aan de kleding gecontroleerd op de aanwezigheid van risicovolle voorwerpen.

De controle wordt uitgevoerd door daartoe bevoegde functionarissen van hetzelfde geslacht als de vreemdeling en direct na de overdracht van DV&O aan de KMar. Dit gebeurt bij voorkeur niet door de personen die de vertrekkende vreemdeling tijdens de reis zullen begeleiden.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.2.b.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.4 Controle identiteit

Norm

De medewerker van de KMar verifieert aan de hand van het meegegeven reisdocument van de vertrekkende vreemdeling diens identiteit en nationaliteit.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.5 Controle handbagage en ruimbagage

Norm

De hand- en ruimbagage van de vertrekkende vreemdeling worden door medewerkers van de KMar gecontroleerd op gevaarlijke goederen.

Alle voorwerpen die een gevaar kunnen opleveren voor de vertrekkende vreemdeling, de begeleiders of overige aanwezigen in het (lucht)vaar/voertuig worden ingenomen en afhankelijk van de aard van het risico, in de ruimbagage gedaan.

Geld en waarde volle voorwerpen van de vreemdeling zijn gedurende de terugkeeroperatie verpakt in een doorzichtige, gesealde verpakking die is voorzien van de naam van de vreemdeling.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.2.b en 2.2.c.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Toelichting:

De controle van de bagage wordt direct na de overdracht van de bagage door DV&O aan de KMar uitgevoerd.

Norm

Tijdens het controleren van de bagage hebben de medewerkers van de KMar aandacht voor documenten die erop wijzen dat de vreemdeling in Nederland een asielverzoek heeft ingediend.

Voor de uitzetting plaatsvindt, wijst de medewerker van de KMar de vreemdeling op het risico van het meenemen van documenten waaruit blijkt dat hij in Nederland een asielverzoek heeft aangevraagd.

Deze attendering wordt vastgelegd in het informatiesysteem van de KMar.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.6.

4.6 Inrichting locatie feitelijk vertrek

Norm

Na de zogenoemde intake wordt de vreemdeling naar een ophoudruimte gebracht. Deze ophoudruimte moet veilig en discreet zijn, in die zin dat de vreemdeling – met optimale bescherming van zijn persoonlijke veiligheid, integriteit en privacy – zich niet aan het toezicht van de KMar medewerkers kan onttrekken.

Vreemdelingen worden altijd in een individuele ophoudruimte ingesloten. Er blijft altijd ten minste één medewerker van de KMar bij de vreemdeling om toezicht te houden. De deur van de ophoudruimte blijft open.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 2.1.c.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Toelichting:

De IJenV beoordeelt de ruimten die voor de ophouding van vreemdelingen in gebruik zijn op de vertreklocatie. Als er sprake is van ophouding in een op een politiecel lijkende ruimte maakt de IJenV gebruik van haar toetsingskader arrestantenverblijf.

4.7 Begeleiding naar het vliegtuig

De medewerkers van de KMar brengen de vreemdeling met een bus naar het vliegtuig en handelen daarbij zoals besproken tijdens de briefing. De vreemdeling is voortdurend onder toezicht van een medewerker van de KMar.

De escortcommandant ziet erop toe dat alle bagage van de vreemdeling meegenomen wordt.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.8 Informeren bemanning van transportvoer- /vaartuig voor vertrek

Norm

De escortcommandant informeert de gezagvoerder en eventueel een vertegenwoordiger van de bemanning in ieder geval over het volgende:

- hoeveel begeleiders er meegaan en waarom;
- wat voor categorie vertrekkende vreemdeling het betreft;
- wie de vertrekkende vreemdeling is en wat zijn gemoedstoestand is;
- welke dwangmiddelen gebruikt zijn of mogelijk gebruikt gaan worden;
- gang van zaken bij instappen (welk moment, voor-achterzijde van het vliegtuig, gedrag vreemdeling);
- wat van de bemanning verwacht wordt tijdens het instappen;
- wat de bemanning van de begeleiders mag verwachten;
- dat de escortcommandant het aanspreekpunt is;
- dat de gezagvoerder te allen tijde door de escortcommandant geïnformeerd wordt als daartoe aanleiding bestaat.

Indien de vertrekkende vreemdeling door de lucht vervoerd wordt de "Airline notification" overhandigd aan de gezagvoerder. Op dit document staat de voor de luchtvaartmaatschappij relevante informatie over de vertrekkende vreemdeling en de begeleiders. Bij een overstap wordt een kopie van de Airline notification overhandigd aan de gezagvoerder van de vervolgvlucht.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.9 Instaprocedure (lucht)vaar/voertuig

Norm

Indien met het transportvoer/vaartuig ook reguliere passagiers vervoerd worden brengen de begeleiders de vertrekkende vreemdeling als eerste of als laatste aan boord (het zogenoemde pre- of late boarden).

Bij het opgaan van de vliegtuigtrap houden de medewerkers van de Koninklijke Marechaussee continue contact met de vreemdeling.

De overige passagiers worden zo nodig via de bemanning ingelicht over de uitzetting.

In overleg met de bemanning worden onder de reguliere passagiers aanwezige kinderen of ouderen zo nodig naar voren in het (lucht)vaar/voertuig geplaatst.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

4.10 Last minute asielaanvraag

Norm

De vreemdeling is in de gelegenheid om zich bij zijn feitelijk vertrek te richten tot een vertegenwoordiger van het gezag die bevoegd is om op een (herhaalde) asielaanvraag te beslissen.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Vluchtelingenverdrag.
- Algemene Wet Bestuursrecht.
- Vreemdelingencirculaire (Vc) 2000 A3 art. 6.4.

5

Vluchtproces

5.1 Informeren bemanning vliegtuig

Aan boord stelt de escortcommandant zichzelf en de overige begeleiders voor aan de gezagvoerder en de bemanning.

De escortcommandant bespreekt de volgende punten met een vertegenwoordiger van de bemanning:

- wie de begeleiders zijn en waar ze zitten;
- wie de uit te zetten vreemdeling is en waar deze zit;
- het (eventuele) gebruik van dwangmiddelen;
- de procedure met betrekking tot toiletbezoek is;
- dat er geen alcohol genuttigd wordt door begeleiders en vreemdeling;
- dat warme dranken slechts met toestemming van de escortcommandant geserveerd worden;
- dat communicatie met de vreemdeling altijd via de begeleiders loopt;
- dat de vreemdeling geen mes en vork krijgt voor de maaltijd, maar uitsluitend een lepel;
- hoe de procedure is op de plaats van bestemming.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

5.2 Positie en begeleiding in het vliegtuig

Norm

De escortleider beslist waar de uit te zetten vreemdeling plaats zal nemen in het vliegtuig. Hierbij houdt hij rekening met de beschikbaar gestelde plaatsen, indeling van het vliegtuig en het aantal begeleiders. Er zit altijd een begeleider direct naast de vertrekkende vreemdeling. De vertrekkende vreemdeling zit nooit aan het gangpad of bij een nooduitgang. Er zitten altijd minimaal twee begeleiders wakker naast vertrekkende vreemdeling. De overige begeleiders kunnen dan rusten.

De vreemdeling wordt bij eventueel toiletbezoek altijd begeleid door de escorts. De deur van het toilet mag hierbij niet worden gesloten.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

5.3 Toepassing drang en/of dwangmiddelen

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt, voor zover de omstandigheden dit toestaan, onverwijld geïnformeerd over de (voorgenomen) toepassing van drang- en dwangmiddelen.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2a, b, c, d, e.
- Frontex Code of Conduct art. 5 en 6.
- Richtlijn Europees parlement en de Raad 2008/115/EG art. 8.4.
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005 Art. 19.1, 19.2.

De toepassing van drang en/of dwangmiddelen geschiedt overeenkomstig

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2.e.
- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

De beslissing tot het gebruik van dwangmiddelen wordt genomen door de escortcommandant.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren art. 23a, lid 3.
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005 art. 19.2.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

De toepassing van het hulpmiddel mag redelijkerwijs geen gevaar kan opleveren voor de gezondheid van de vreemdeling. Zo is het ten strengste verboden om handelingen te verrichten die de luchtwegen en de ademhaling belemmeren.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad van de Europese Unie 2004/573/EG bijlage 3.2.c.
- Frontex Code of Conduct article 6.3.
- Richtlijn van het Europese Parlement en de Raad 2008/115/EG 8.4.
- Comité van Ministers 925 Meeting, 4 May 2005 Art. 19.2.
- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren art. 23a, lid 2 onder b.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

Onder dwang gehouden vertrekkende vreemdelingen staan tijdens de uitvoering van de terugkeeroperatie onder permanent toezicht van begeleiders.

Indien een vertrekkende vreemdeling voorafgaand aan het feitelijk vertrek reeds is voorzien van dwangmiddelen zal er altijd minimaal één begeleider bij de vreemdeling blijven om toezicht te houden.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2.g.

Norm

Het gebruik van kalmerende middelen om de verwijdering te faciliteren is verboden behoudens noodmaatregelen om de veiligheid van het transport te waarborgen. Een besluit tot de toepassing van kalmerende middelen kan uitsluitend worden genomen door een voor het transport verantwoordelijke leidinggevende, gehoord het oordeel van de medisch begeleiders. Kalmerende middelen mogen alleen worden toegediend door een medisch professional.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2.e, 3.4.2.
- Frontex Code of Conduct art.6.4.

Norm

Het besluit te nemen om toegepaste drang/dwangmiddelen gedurende de terugkeeroperatie al dan niet (tijdelijk) te verwijderen wordt genomen door de escortcommandant.

Bij vervoer door de lucht geldt dat, indien reeds in het verwijdercentrum dwangmiddelen zijn aangebracht, dit voor het boarden met de gezagvoerder wordt besproken. Indien de gezagvoerder geen bezwaar heeft blijft de vreemdeling hiervan voorzien zolang de escortcommandant dat noodzakelijk acht.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.2.h.

Norm

De toepassing van drang/dwangmiddelen dan wel de (noodzakelijke) toepassing van kalmerende middelen wordt door of namens de escortcommandant geregistreerd.

N.B. De inzet van dwangmiddelen wordt in de praktijk achteraf gemeld door het invullen van het 'meldingsformulier geweldsaanwending bij uitzettingen'. Dit formulier is samen met het Briefings- en Debriefingsformulier gevoegd bij de transportopdracht.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren art. 23b.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

5.4 Beoordeling medische toestand en medische begeleiding algemeen

Norm

De eventueel bij de feitelijke terugkeer betrokken medische begeleiders vergewissen zich er bij aanvang van het feitelijk vertrek van dat de gezondheidstoestand van de vreemdeling zodanig is dat hij in staat is om te reizen. Daartoe beschikken de medische begeleiders ten minste 24 uur voor aanvang van het feitelijk vertrek over medische documentatie ten aanzien van de door hen te begeleiden vreemdeling.

Indien geïndiceerd wordt de gezondheidstoestand van de vreemdeling bij feitelijk vertrek nogmaals beoordeeld door een (onafhankelijk) arts alvorens het vertrek kan aanvangen. De escortcommandant kan hiertoe besluiten, al dan niet op advies van de aanwezige medische begeleider.

Gedurende de feitelijke terugkeer is professionele medische begeleiding beschikbaar indien de omstandigheden dit vereisen.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.1.2, 3.3.d.
- Richtlijn Europees parlement en de Raad 2008/115/EG art. 9.2.a.
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005 art. 16.1, 16.4.

5.5 Toepassing veiligheidsvoorzieningen

Norm

De vreemdeling draagt tijdens de vlucht een veiligheidsgordel. Ook indien hij vanwege hevig verzet op drie stoelen wordt neergelegd.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 3.1.c.

5.6 Geld en waardevolle voorwerpen

Norm

Vlak voor of na de landing krijgt de vreemdeling de reisenvolp, de fouilleringszak en de handbagage retour van de escortcommandant.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

5.7 Herkenbaarheid begeleiders

Norm

De begeleiders bij de terugkeeroperatie zijn als persoon herkenbaar en identificeerbaar.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.2.5.
- Frontex Code of Conduct art. 9.
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005 Art. 18.4.

5.8 Bewapening begeleiders

Norm

In afwijking van de *Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar en de maatregelen waaraan rechtens van hun vrijheid beroofde personen kunnen worden onderworpen*, is het voor de bij de terugkeeroperatie betrokken functionarissen niet toegestaan te beschikken over (vuur)wapens om de orde te bewaren. Voor het overige gelden de bepalingen van de genoemde Ambtsinstructie onverkort.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 1.2.5.

5.9 Tussenstop tijdens terugkeeroperatie

Norm

Tijdens een tussenstop/overstap op een locatie in het buitenland wordt rekening gehouden met lokale opvattingen ten aanzien van het gebruik van dwangmiddelen. De escortleider maakt per situatie een afweging.

Nederlandse begeleiders hebben op buitenlands grondgebied geen bevoegdheden, maar blijven wel verantwoordelijk voor de vertrekkende vreemdeling.

De begeleiders blijven tot aan de overdracht van de vreemdeling aan de ontvangende autoriteiten verantwoordelijk voor de vertrekkende vreemdeling. Ook tijdens een tussenstop in het buitenland blijven altijd minimaal twee begeleiders in de directe nabijheid van de vertrekkende vreemdeling. De vreemdeling wordt tijdens de tussenstop in principe niet tijdelijk overgedragen aan de lokale autoriteiten.

Als na de tussenstop de reis vervolgd wordt met een nieuwe bemanning en gezagvoerder dan worden deze overeenkomstig de procedure op de locatie van feitelijk vertrek van te voren geïnformeerd over alle bijzonderheden door de escortcommandant.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

De inrichting van de locatie waar de vertrekkende vreemdeling tijdens de tussenstop tijdelijk verblijft is veilig en discreet, in de zin dat de vertrekkende vreemdeling – met optimale bescherming van zijn persoonlijke veiligheid, integriteit en privacy – zich niet aan het toezicht van de begeleidende autoriteiten/ functionarissen kan onttrekken.

Functionarissen verantwoordelijk voor de uitvoering van de terugkeeroperatie maken hiertoe voorafgaande aan de operatie afspraken met de lokale autoriteiten. Deze afspraken zijn schriftelijk vastgelegd.

Toelichting

IJenV-norm.

6

Overdracht aan ontvangende autoriteiten

6.1 Voorbereiding op de overdracht

Norm

De escortleider is op de hoogte van lokale procedures met betrekking tot het uitstappen en overdragen van de vertrekkende vreemdeling aan de lokale autoriteiten. Indien nodig laat hij zich hierover door de bemanning nader informeren. Afhankelijk van de lokale omstandigheden blijven begeleiders al dan niet aan boord van het vliegtuig en gaat de uit te zetten vreemdeling als eerste of als laatste van boord.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Norm

Zo mogelijk worden het consulaire personeel en/of de verbindingsautoriteiten van het ontvangende land tevoren betrokken bij de voorgenomen overdracht van de vreemdeling.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 5.d.

6.2 Overdracht op locatie van bestemming

Norm

De vertrekkende vreemdeling wordt op de locatie van bestemming overgedragen aan de autoriteiten van het ontvangende land.

De overdracht van de vreemdeling aan deze autoriteiten, als ook de uitwisseling van de benodigde documenten, verloopt zoals dit op voorhand is afgesproken met de ontvangende autoriteiten.

Het reisdocument (Paspoort, LP, EU document, Guiding Letter of de Covering Letter) van de vreemdeling wordt aan de ontvangende autoriteiten overhandigd.

In voorkomende gevallen is er voor een alleenstaande minderjarige vreemdeling adequate opvang beschikbaar, dat wil zeggen: opvang door ouders of familieleden, aangewezen voogd of lokale opvanginstelling.

Wanneer dit vooraf is afgesproken, vindt een medische overdracht plaats aan een lokale zorgverlener.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 5.
- Richtlijn Europees parlement en de Raad 2008/115/EG art. 10.2.
- Vreemdelingencirculaire 2000 (A3) art.6.1.
- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Vooraf is voor alle bij de overdracht betrokken functionarissen bekend aan welke vereisten, gezien de omstandigheden van het geval, de overdracht dient te voldoen (zoals de beschikbaarheid van adequate opvang of de medische overdracht aan een lokale zorgverlener). In de situatie waarin de overdracht feitelijk niet overeenkomstig de geldende vereisten kan worden uitgevoerd, verwacht de IJenV dat de uitzetting wordt afgebroken en de vreemdeling naar Nederland teruggebracht.

6.3 Uitgezonderd van overdracht en informatieverstrekking

Norm

Een eventueel nog in het bezit van de begeleiders zijnde fouilleringszak wordt aan de vreemdeling overhandigd. De mutaties, de reisopdracht, de in Sigma geregistreeerde informatie etc. worden nooit aan de autoriteiten van het ontvangende land overgedragen of getoond.

Begeleiders informeren de autoriteiten van het ontvangende land nooit over het eventuele asielverleden van de vreemdeling. In voorkomend geval wordt volstaan te worden met de mededeling dat de vreemdeling wegens illegaal

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).
- Comité van Ministers 925 Meeting, 04/05/2005 Art. 18.4.

6.4 Vertrekkende vreemdelingen niet geboeid

Norm

Tijdens de overdracht de autoriteiten van het ontvangende land zijn de vertrekkende vreemdelingen niet geboeid.

Toelichting

Norm gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 5.e.

6.5 Overdracht/vertrek vertraagd

Norm

Bij vertragingen gedurende de terugkeeroperatie is de escortcommandant verantwoordelijk om zorg te dragen voor verblijfsvoorzieningen voor de vreemdeling en de begeleiders. Zo nodig neemt de escortcommandant hierover contact op met de DT&V.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Beschikking van de Raad EU 2004/573/EG art. 7, juncto bijlage 5.h.

6.6 Handelwijze bij het teruggeleiden van een vreemdeling naar Nederland

Norm

Wanneer een vreemdeling naar Nederland moet worden teruggeleid, omdat de overdracht aan de autoriteiten van het land van bestemming geen doorgang heeft kunnen vinden of een eerder aan de autoriteiten van het land van bestemming overgedragen persoon door Nederland moet worden teruggenomen, gelden voor deze teruggeleiding dezelfde normen en waarborgen ten aanzien van onder andere de bejegening/behandeling van, de informatieverstrekking aan en de klachtmogelijkheden voor de vreemdeling, als bij de oorspronkelijke begeleiding naar het land van bestemming. Dit met inachtneming van de dan geldende situatie en de redelijkheid en billijkheid die in die situaties van de uitvoerders mag worden verwacht.

Toelichting

IJenV norm gebaseerd op:

- De eerder genoemde bronnen voor normen in het terugkeer- en vertrekproces.

Toelichting:

Via deze algemene bepaling verklaart de IJenV de eerdergenoemde normen voor (de voorbereiding van) de terugkeer naar het land van bestemming van overeenkomstige toepassing op de situatie dat de vreemdeling naar Nederland moet worden teruggeleid. De IJenV zal de uitvoering (ook) in die situatie beoordelen naar de omstandigheden van het geval. Zo kan in specifieke situaties gelden dat voor het toepassen van geweldsmiddelen tijdens de teruggeleiding toestemming is vereist van de autoriteiten van het land van waaruit naar Nederland wordt teruggereisd.

7

Afronding terugkeeroperatie

7.1 Debriefing feitelijk vertrek

Norm

Direct na afloop van het feitelijk vertrekproces wordt er onder verantwoordelijkheid van de escortcommandant een debriefing gehouden, waarin alle bijzonderheden met betrekking tot het proces door de daarbij betrokken functionarissen worden uitgewisseld en vastgelegd.

Toelichting

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

7.2 Verslaglegging feitelijk vertrek

Norm

Van het verloop van het feitelijk vertrek wordt door de escortcommandant een schriftelijk verslag opgemaakt. Als er tijdens het vertrek sprake was van bijzonderheden, bijvoorbeeld medische problematiek of het toepassen van geweld of dwangmiddelen, dan worden deze expliciet in het verslag benoemd.

Ook wordt in het verslag het verloop van de overdracht aan de ontvangende autoriteiten opgenomen. Als er voor de overdracht bijzondere voorwaarden golden (zoals in geval van overdracht aan 'adequate opvang' of medische overdracht), dan wordt in het verslag opgenomen in hoeverre aan deze voorwaarden is voldaan.

Een afschrift van het verslag wordt per eerste gelegenheid beschikbaar gesteld aan de IJenV.

Toelichting

IJenV norm, mede gebaseerd op:

- Werkinstructie van de KMar zoals opgenomen in het KMar Operationele Werkvloer Activiteiten informatiesysteem (stand 21-11-2017).

Bijlage

Afkortingen

Afkorting

ABRVs
AMV
AZC
DC
DJI
DV&O
DT&V
EBV
EVRM
IND
Inspectie JenV
IATA
IVRK
JJI
RI
KMar
Vb
VBL
Vc
VV
Vw

Betekenis

Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
alleenstaande minderjarige vreemdeling
asielzoekerscentrum
Detentiecentrum
Dienst Justitiële Inrichtingen
Dienst Vervoer en Ondersteuning
Dienst Terugkeer en Vertrek
Extra Beveiligd Vervoer
Europees Verdrag van de Rechten van de Mens
Immigratie- en Naturalisatie Dienst
Inspectie Justitie en Veiligheid
International Air Transport Association
Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
Justitiële Jeugdinstelling
Receptie Ingeslotenen (van een detentiecentrum)
Koninklijke Marechaussee
Vreemdelingenbesluit 2000
Vrijheidsbeperkende locatie
Vreemdelingencirculaire 2000
Voorschrift vreemdelingen 2000
Vreemdelingenwet 2000

Missie Inspectie Justitie en Veiligheid

De Inspectie Justitie en Veiligheid houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken toezicht op het terrein van justitie en veiligheid om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen, om risico's te signaleren en om organisaties aan te zetten tot verbetering. Hiermee draagt de Inspectie bij aan een rechtvaardige en veilige samenleving.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectievenj.nl

Januari 2018

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*